

УДК 023:378(6)

Цитування:

Гуменчук А. В. Зародження та розвиток ступеневої бібліотечно-інформаційної освіти на Африканському континенті. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 93–99.

Humenchuk A. (2022). Origin and development of multilevel library and information education on the African continent. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 93–99 [in Ukrainian].

Гуменчук Анатолій Васильович,
кандидат історичних наук, доцент,
перший проректор Національної академії
образотворчого мистецтва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0001-8931-7474>
topa@ua.fm

ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК СТУПЕНЕВОЇ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ НА АФРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ

Мета роботи – охарактеризувати основні етапи еволюції та сучасні вектори розвитку вищої бібліотечно-інформаційної освіти в країнах Африки. **Методологія дослідження.** Комплексне застосування системного, історичного, компаративного підходів та емпіричних методів наукового пізнання уможливило виявлення основних етапів еволюції системи вищої бібліотечно-інформаційної освіти на Африканському континенті, визначення чинників, що впливають на її розвиток та модернізацію, сприяють поступовому переходу до ступеневої моделі та якісно нових освітніх стандартів. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що на основі компаративного та контент-аналізу освітніх програм підготовки бакалаврів, магістрів і докторів філософії зі спеціальності «Бібліотекознавство та інформаційні науки» національних університетів низки африканських країн в їх історичній ретроспективі виявлено основні етапи розвитку та вектори модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти на Африканському континенті. **Висновки.** Дослідження генези бібліотечних шкіл в африканських університетах, контент-аналіз запроваджуваних ними освітніх програм підготовки фахівців різних освітніх рівнів дав змогу визначити основні етапи еволюції вищої бібліотечної освіти на Африканському континенті: етап зародження (початок 1960-х – кінець 1980-х рр.); етап активного розвитку (1990–2000-ні рр.); етап модернізаційних змін (2010-ті рр. – по цей час). Але й нині лише 10% країн Африки мають освітні підрозділи, що забезпечують підготовку двох або трьох рівнів вищої бібліотечної освіти. Головними чинниками повільного розвитку ступеневої бібліотечно-інформаційної освіти в африканських країнах є недостатня кількість науково-педагогічних кадрів, які б забезпечили високі темпи продукування магістрів та докторів філософії в галузі бібліотекознавства та інформаційних наук; недооцінка урядовими структурами африканських країн ролі якісної підготовки кваліфікованих інформаційних фахівців і як наслідок – щорічне скорочення кількості бюджетних місць зі спеціальності «Бібліотекознавство та інформаційні науки»; слабка організаційно-методична та техніко-технологічна інфраструктура забезпеченості освітнього процесу.

Ключові слова: вища бібліотечна освіта, Африка, історія вищої бібліотечної освіти, цифровізація освіти, диверсифікація бібліотекознавчих освітніх програм.

Humenchuk Anatolii,
Ph.D. in Historical Sciences, Associate Professor,
First Vice-Rector of the National Academy of Fine Arts and Architecture

ORIGIN AND DEVELOPMENT OF MULTILEVEL LIBRARY AND INFORMATION EDUCATION ON THE AFRICAN CONTINENT

The purpose of the article is to characterise the main stages of the evolution and current vectors of development of tertiary library and information education in African countries. **Research methodology.** Complex application of systematic, historical, and comparative approaches, as well as empirical methods of scientific cognition enable revealing the main stages of evolution of tertiary library and information education on the African continent, determining the factors that influence its development and modernisation and

contribute to the gradual transition to a multilevel model and transformational educational standards. **The scientific novelty** of the work is based on the results of comparative and content analyses of the Bachelor, Master, and Ph.D. degree programs in the Library and Information Sciences at African national universities in historical retrospective. These results reveal the main stages of development of Library and Information tertiary education, as well as vectors of its modernisation on the African continent. **Conclusions.** The study of the genesis of library schools in African universities, as well as content analysis of the introduced educational programs in training specialists at different educational levels allowed determination of the main stages of the evolution of tertiary library education on the African continent. In particular, these stages are as follows: the stage of emergence (early 1960s – late 1980s), the stage of active development (1990 – 2000s), and the stage of modernisation changes (2010s – present). However, even now, only 10 per cent of African countries have educational units that provide two or three levels of tertiary library education. The main factors behind the slow development of multilevel library and information education in African countries are the insufficiency of academic and teaching personnel who would ensure the high production rate of Masters and Doctors of Philosophy in the field of Library and Information Sciences; underestimation by African countries' governments of the role of high-quality training for information specialists and, as a result, an annual reduction in the number of budget places in the Library and Information Sciences specialty; poor organisational, methodical, technical, and technological infrastructure for ensuring the educational process.

Keywords: tertiary library education, Africa, history of tertiary library education, digitisation of education, diversification of library science educational programs.

Актуальність теми дослідження. Роль вищої бібліотечно-інформаційної освіти в розбудові економіки знань визнана нині в усьому світі, зокрема й в країнах Африки. Авторитетні міжнародні організації наводять приклади потужних інвестицій урядів африканських держав, що розвиваються, у розбудову університетів та підготовку науково-педагогічних фахівців. Так, на початку 2010-х років уряди Гани, Замбії, Кенії, Ефіопії оприлюднили плани суттєвого збільшення кількості університетів та оновлення їх освітніх програм з метою розширення доступу населення до вищої ступеневої освіти. Її розбудова є пріоритетним напрямом багатьох національних стратегій розвитку. Зокрема, у Стратегії розвитку Замбії до 2030 року наголошено на важливості інвестицій у людей через освіту та навчання, щоб забезпечити створення нових робочих місць і реалізувати глобальні соціально-економічні трансформації [16]. У Візії розвитку Намібії до 2030 року підкреслено необхідність надати населенню змогу здобути повну вищу освіту для перетворення економіки натурального господарства в суспільство, побудоване на знаннях [11]. Зародження вищої бібліотечної освіти в багатьох африканських країнах збіглося зі здобуттям ними на початку 1960-х років незалежності від колоніального гніту та розбудовою національних освітніх систем. Досвід цих країн щодо заснування, розвитку та стрімкої модернізації ступеневої бібліотечно-інформаційної освіти під впливом цифровізації глобального комунікаційного простору є майже не дослідженим українським бібліотечознавством, що актуалізує цю наукову розвідку.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми становлення та напрями модернізації вищої бібліотечної освіти в окремих країнах Африки особливо активно почали висвітлювати на початку

2000-х років на шпальтах фахових періодичних видань багатьох країн світу. Так, у 2004–2013 роках науковці П. Бернет [1], М. Мініши-Маджанджа, Д. Очолла та Т. Ботма [10, 12] підготували ґрунтовні огляди тенденцій розвитку та можливостей підвищення якості бібліотечно-інформаційної освіти в країнах Східної, Центральної та Північної Африки. 200 року Д. Кавуля [8] обґрунтував перспективи покращення підготовки бібліотечних фахівців у Кенії, а В. Маммо-Демайс [9] – в Ефіопії, у 2008 та 2011 роках Ч. Окелло-Обура й І. Кигонгон-Букеція [13; 14] оприлюднили результати аналізу стратегій бюджетування освітніх програм зі спеціальності «Library and Information Science» в Уганді, окресливши резерви підвищення якості інформаційної освіти та можливості поширення кращого досвіду через міжнародну співпрацю. Але ґрунтовного компаративного аналізу чинних в африканських університетах освітніх програм підготовки інформаційних фахівців на цей час не існує.

Мета статті – визначити основні етапи еволюції, сучасного стану й особливостей розвитку бібліотечно-інформаційної освіти в країнах Африки.

Виклад основного матеріалу. Підготовка бібліотечних фахівців вищої кваліфікації розпочалася на Африканському континенті у 1960-х роках, коли перші кафедри або школи бібліотечознавства були створені в структурі столичних університетів Гани, Ефіопії, Єгипту, Нігерії, Сенегалу, Уганди, ПАР. У 1970-х роках бібліотечознавчі освітні підрозділи з'явилися в університетах Болівії, Ботсвани, Марокко [1]. У 1990-х роках під впливом інформатизації назви більшості кафедр бібліотечознавства та зміст їх освітніх програм було модернізовано, зокрема в Університеті Намібії з'явилася кафедра інформаційних та комунікаційних досліджень, у Йоганнесбургському університеті –

кафедра інформації та управління знаннями, в Уганді Східноафриканська школа бібліотечної справи була реорганізована в Східноафриканську школу бібліотекознавства та інформатики (EASLIS).

Одним з фундаторів вищої бібліотечної освіти на Африканському континенті став Йоганнесбурзький університет (Південноафриканська республіка), відкритий у потужному економічному та фінансовому центрі найбагатшої країни континенту. Як колишня колонія Великої Британії Південноафриканська республіка успадкувала традиції англійської моделі ступеневої підготовки бібліотечних фахівців. Свідченням цього є створення 1960 року в Йоганнесбурзькому університеті кафедри бібліотекознавства, яка й понині активно розвиває всі рівні ступеневої бібліотечно-інформаційної освіти, пропонуючи здобувачам освітні програми бакалавра, магістра й доктора філософії зі спеціальності «Library and Information Science». Вплив діяльності цієї кафедри й авторитетність університету Йоганнесбурга зумовили значне поширення осередків підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців у ПАР. Нині вже 14 університетів країни мають трирічні бакалаврські та дворічні магістерські програми підготовки фахівців не лише з класичної спеціальності «Бібліотекознавство та інформаційні науки», але з інноваційної – «Управління інформацією і знаннями». Дворічні докторські освітньо-наукові програми з означених спеціальностей варіюються за такими профілізаціями: доктор філософії в галузі бібліотекознавства та інформаційних наук, доктор філософії в галузі соціальної інформатики, доктор технічних наук у галузі бібліотекознавства й інформаційних наук [15].

Одну з перших на континенті бібліотечних шкіл – Східноафриканську школу бібліотечної справи (EASL, нині Східноафриканська школа бібліотечних та інформаційних наук (EASLIS)) – було відкрито 1963 року в Університеті Макерере (Уганда). Вона є одним з академічних підрозділів університету на правах факультету, її місія – «пропонувати освіту, просувати дослідження та інновації, а також поширювати наукову інформацію у сфері бібліотекознавчих та інформаційних досліджень, щоб своєчасно й адекватно реагувати на інформаційні потреби суспільства, що швидко змінюються» [4].

Серед найважливіших завдань школи, сформульованих відповідно до Стратегії її розвитку на найближчі 10 років:

- створити якісне середовище викладання та навчання в галузі бібліотекознавства й інформаційних наук, яке забезпечують досвідчені викладачі та зацікавлені студенти, конкурентоспроможні в мінливому цифровому просторі;

- поширювати результати досліджень і технологічних інновацій викладачів та студентів бібліотечно-інформаційної галузі;

- сприяти поширенню кращих практик управління бібліотечно-інформаційними структурами в приватному й державному секторах економіки;

- зміцнювати зв'язки всіх стейкхолдерів у галузі бібліотечно-інформаційних досліджень на міжнародному та регіональному рівнях [4].

Декан Східноафриканської школи бібліотечних та інформаційних наук Університету Макерере К. Окелло-Обура стверджує, що й нині ця структура залишається лідером вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Уганді, оскільки єдина в країні пропонує здобувачам вищої освіти три ступені підготовки фахівців: бакалавр (3 роки навчання) – магістр (2 роки) – доктор філософії (3 роки). Перші в країні бакалаврські освітні програми зі спеціальності «Бібліотекознавство та інформаційні науки» в Східноафриканській школі бібліотечних та інформаційних наук запровадили 1989 року, тоді як в інших університетах Уганди (Університет К'ямбого, Університет Кабале, Християнський університет Уганди, Університет Муконо, Інститут менеджменту Уганди, Університет Бусога) це відбулося в період з 2006 по 2010 роки. Аналіз діяльності цих освітніх підрозділів дає змогу стверджувати, що серед головних проблем, що гальмують розвиток ступеневої бібліотечно-інформаційної освіти в Уганді й інших африканських країнах, є нестача науково-педагогічних працівників, які б забезпечували підтримку функціонування магістерських і докторських освітніх програм, скорочення кількості бюджетних місць зі спеціальності «Бібліотекознавство та інформаційні науки» внаслідок її непристизжності, слабка технологічна інфраструктура забезпеченості освітнього процесу (недостатня кількість комп'ютерних місць, мала потужність інтернету тощо) [13].

У межах єдиної спеціальності «Бібліотекознавство та інформаційні науки» означені угандійські університети пропонують освітні програми, що готують бібліотекарів, діловодів, архіваріусів, видавців, книготорговців, документалістів. Зокрема, у структурі Східноафриканської школи бібліотечних та інформаційних наук Університету Макерере 2001 року було створено три випускові кафедри: інформатики; бібліотечної справи; управління документами та архівами. Це забезпечило відкриття та диверсифікацію рівнів і профілів освітніх програм, що дають можливість підготувати доктора філософії в галузі інформаційних наук, магістра інформатики, бакалавра бібліотечних та інформаційних наук (BLIS) та бакалавра в галузі управління документами й архівами (BRAM).

Зміст навчання сучасних інформаційних фахівців різних профілізацій в університетах Уганди спирається на ядро фахових дисциплін, до якого належать: теоретичні засади функціонування бібліотек;

інформаційні системи та їх взаємодія з людиною; користувачі та постачальники інформації; особливості виробництва інформації в бібліотеках, архівах, інфоцентрах. Важливо, що кожний студент у процесі перших двох років навчання має опанувати не лише основні, але й вибіркові навчальні дисципліни з тих, що пропонують суміжні факультети (мистецтв, соціальних і природничих наук) з метою розширення світогляду, набуття системи загальних компетентностей, посилення мультипредметності фахової підготовки.

Підкреслимо, що мета освітньої програми підготовки бакалавра бібліотечних та інформаційних наук в університетах Уганди сформульована адекватно викликам часу як «розвиток людського потенціалу для управління інформацією в умовах глобальної цифровізації суспільства» [5]. Серед головних завдань освітньої програми – ознайомити здобувачів освіти з теорією, концепціями та філософією бібліотечної та інформаційної науки; сформувати знання та навички щодо управління установами бібліотечно-інформаційної галузі в мінливому комунікаційному просторі; організувати практичне навчання з метою набуття цілісної системи професійних компетентностей; опанувати зі здобувачами процесів науково-дослідної діяльності в бібліотечно-інформаційній галузі; забезпечити ефективно застосування здобувачами ІКТ в процесах управління виробництвом інформаційних продуктів та послуг.

Цікаво, що дворічна магістерська освітня програма «Інформаційні науки» Східноафриканської школи бібліотечних та інформаційних наук Університету Макерере передбачає широку профілізацію підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти за такими основними напрямками: «Організація інформації», «Ведення документації», «Видавнича справа і поліграфія», «Інформація та суспільство». Мета освітньої програми – підвищення компетентностей інформаційних фахівців для розширення асортименту необхідних суспільству інформаційних продуктів і послуг. Серед головних завдань освітньої програми – розвиток дослідницького потенціалу здобувачів освіти задля зміцнення теоретико-методичних засад бібліотечно-інформаційної галузі; оновлення та розширення фахових знань здобувачів, які мають вирішувати інформаційні проблеми розвитку суспільства; підготовка кадрів вищої кваліфікації для потреб університетських бібліотек Уганди та інших африканських країн. Обов'язковою вимогою підготовки магістра є не лише вивчення здобувачами загальнопрофесійних дисциплін і курсів спеціалізації, але й захист магістерської дисертації, на написання якої навчальним планом передбачено 10 кредитних одиниць [6].

2004 року Східноафриканська школа бібліотечних та інформаційних наук Університету Макерере відкрила набір на першу в Уганді й одну з

перших в африканських країнах трирічну освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії в галузі інформаційних наук. З метою вирішення проблеми гострої нестачі науково-педагогічних кадрів освітню програму було спрямовано на підготовку фахівців, здатних ефективно проводити наукові дослідження в інформаційній галузі, розробляти основи реалізації ефективної інформаційної політики держави. Але, за словами К. Окелло-Обура [13], за перші сім років існування програми не відбулося жодного успішного захисту дисертації зі спеціальності «Library and Information Science», що зумовлено дефіцитом кваліфікованих наукових керівників для аспірантів означеного профілю.

Активний розвиток угандійської школи бібліотечно-інформаційної освіти сприяв становленню ступеневої системи підготовки бібліотечних фахівців у сусідніх африканських країнах, з якими угандійські бібліотекознавці розвивають потужні міжнародні зв'язки. Так, 2013 року в кенійському Університеті Найробі на факультеті мистецтв і соціальних наук відкрито кафедру бібліотечно-інформаційних досліджень, візія якої була сформульована як «перетворення інформаційної професії через якісне викладання, навчання, дослідження, інновації, підприємництво та лідерство у сфері інформаційних послуг» [2]. Місія кафедри – підтримувати й розвивати висококваліфіковані людські ресурси та компетентних лідерів у галузі управління інформацією, знаннями й технологіями. Серед базових цінностей університетського освітнього підрозділу підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів, які варто запозичити українським колегам, зазначені такі: академічна майстерність; трансформація та компетентність; професіоналізм і сумлінність; інновації та творчість; швидке реагування на зміни; прихильність до якісного обслуговування клієнтів; міжнародне співробітництво; захист і збереження навколишнього середовища.

Із жовтня 2013 року кафедра бібліотечно-інформаційних досліджень відкрила набір на освітні програми бакалавра, магістра та доктора філософії з інформаційних наук. Бакалаврська освітня програма передбачає дві спеціалізації підготовки фахівців зі спеціальності «Library and Information Science»: «Управління цифровою інформацією» та «Управління інформацією і знаннями». Важливим з наукового погляду є обґрунтування кенійських колег щодо розмежування цих двох спеціалізацій. Кенійські бібліотекознавці вважають, що освітня програма «Управління цифровою інформацією» формує в студентів знання та навички, необхідні для створення, підтримки й курування колекцій цифрової інформації в бібліотеках, архівах та відділах управління документацією. Щодо освітньої програми «Управління інформацією та знаннями» – це фундаментальна спеціалізація та

галузь інформатики, присвячена теоретичним і практичним аспектам функціонування інформації, знань, технологій і людей (ДІКТР). Науковці вважають, що ієрархія ДІКТР має велике значення для суспільного розвитку та трансформацій, оскільки ефективна взаємодія її складових є важливим чинником промислових революцій.

Розробники цієї освітньої програми вважають, що управління даними – це невикористаний капітал і ресурс, який допомагає ефективніше вирішувати проблеми, планувати та приймати рішення. Серед базових навчальних дисциплін, які пропонують здобувачам цієї спеціалізації, – цифрові технології та додатки в галузі управління знаннями; автоматизовані технології управління бізнесом; управління інформаційними ресурсами; управління діловою інформацією; управління правовою інформацією; інформаційний маркетинг і зв'язки з громадськістю; лідерство та управління; організація знань; ділове підприємництво; управління проектами.

Такий інноваційний рівень бакалаврської підготовки інформаційних фахівців нової генерації дає змогу кафедрі бібліотечно-інформаційних досліджень Університету Найробі підтримувати функціонування півторарічної магістерської та трирічної докторської освітніх програм у галузі інформаційних наук. Так, після відкриття 2013 року магістратури вже 5 грудня 2014 року 15 випускникам магістерської освітньої програми було присвоєно ступінь магістра бібліотечних та інформаційних наук [2]. Нині шість університетів Кенії мають бібліотекознавчі школи або кафедри, що готують бакалаврів і магістрів у галузі бібліотечних та архівних досліджень. Але докторська освітня програма є лише в Університеті Найробі, що свідчить про нестачу в країні кваліфікованих науково-педагогічних працівників зі спеціальності «Library and Information Science» [15].

Розгортання активної міжнародної співпраці між бібліотекознавчими підрозділами африканських університетів сприяє поширенню ступеневої бібліотечно-інформаційної освіти в країнах-сусідах Уганди та Кенії. Так, у Танзанії в Університеті Дар-Ес-Салама в структурі коледжу соціальних наук є кафедра інформаційних досліджень, яка готує здобувачів бакалаврського й магістерського рівнів вищої освіти зі спеціальності «Library and Information Science». Аналіз змісту трирічної бакалаврської освітньої програми свідчить про достатньо високий рівень підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців, які, окрім 30 основних навчальних дисциплін, мають обрати для вивчення ще третину дисциплін за вибором, що забезпечує їм гнучку освітню траєкторію. У переліку базових дисциплін такі сучасні й актуальні, як: організація та управління знаннями, теорія інформації та

комунікації, маркетинг бібліотечно-інформаційних послуг, електронні бібліотеки, дизайн бібліотечних вебсайтів, системи управління базами даних, управління бібліотеками та інформаційними центрами, дослідження інформаційних потреб користувачів, інформаційні послуги для користувачів з особливими потребами, мультимедіатехнології в бібліотеках, управління інформаційними ресурсами, професійна етика та ін. [3]. Тож досвід Танзанії ілюструє достатньо швидкі темпи модернізації змісту освітніх програм підготовки якісних бібліотечно-інформаційних фахівців. Але недостатня поширеність цих програм по університетах країни ще раз підтверджує нестачу необхідних для реалізації ступеневої бібліотечно-інформаційної освіти науково-педагогічних кадрів.

Сучасного рівня змісту та методик викладання навчальних дисциплін зі спеціальності «Library and Information Science» в низці африканських країн досягнуто завдяки діяльності авторитетних міжнародних організацій, зокрема INASP – міжнародної організації з розвитку, що базується в Оксфорді й має на меті підтримку вищої освіти в країнах, що розвиваються, зокрема й Африканського континенту. Так, у період 2008–2012 років INASP підтримав перегляд 11 бібліотекознавчих освітніх програм, провівши низку семінарів для викладачів профільних кафедр з університетів Ефіопії, Гани, Малаві, Танзанії, Уганди, Занзібару та Зімбабве [1]. Головна ідея, яку авторитетні міжнародні установи закладають у концепції розвитку бібліотечно-інформаційної освіти в країнах, що розвиваються: ефективність соціально-економічного та політичного розвитку держави залежить від здатності громадян отримувати та використовувати інформацію і знання.

Для країн, де досі відсутні освітні програми підготовки бібліотечних фахівців, короткострокові курси й тренінги організують бібліотечні асоціації Великої Британії, Франції, США, Канади. Бажано, щоб до процесу модернізації фахової освіти активніше долучалися національні та міжнародні бібліотечні асоціації Африканських країн, які мають потужні резерви щодо моніторингу когнітивної та інституційної складових підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів, розвитку систем підвищення кваліфікації та організації обміну переліком досвідом у цьому важливому питанні.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що на основі системного, історичного, компаративного та контент-аналізу освітніх програм підготовки бакалаврів, магістрів і докторів філософії зі спеціальності «Бібліотекознавство та інформаційні науки» національних університетів країн Африки виявлено основні етапи, особливості та напрями розвитку вищої бібліотечної освіти на континенті. Встановлено, що важливим чинником модернізації національних систем вищої бібліотечно-інформаційної освіти

африканських країн є використання фінансової, методичної і технологічної допомоги міжнародних організацій, таких як ІФЛА, ЮНЕСКО, INASP, а також досвіду провідних зарубіжних бібліотечних шкіл Великої Британії, Франції, Канади, США, які забезпечують цільове навчання фахівців для слаборозвинутих країн Африки.

Висновки. Дослідження генези бібліотечних шкіл африканських університетів, контент-аналіз запроваджуваних ними програм підготовки фахівців різних освітніх рівнів дали змогу визначити основні етапи еволюції вищої бібліотечної освіти на Африканському континенті: етап зародження (початок 1960-х – кінець 1980-х рр.); етап активного розвитку (1990–2000-ні рр.); етап модернізаційних змін (2010-ті рр. – по цей час). Але й нині лише 10% країн Африки мають освітні підрозділи, що забезпечують підготовку двох або трьох рівнів вищої бібліотечної освіти. Так, найбільшу кількість університетів, які пропонують здобувачам освітні програми різних освітніх рівнів, має Південноафриканська республіка (14 університетів), Кенія (6 університетів), Нігерія (5 університетів), Алжир (3 університети), Єгипет (2 університети). У більшості африканських країн, на жаль, лише один університет має кафедру або школу інформаційних досліджень (або наук), які підтримують переважно бакалаврські освітні програми зі спеціальності «Library and Information Science». Серед таких країн – Бенін, Болівія, Ботсвана, Габон, Гана, Ефіопія, Замбія, Занзібар, Зімбабве, Конго, Малаві, Марокко, Намібія, Нігер, Нігерія, Руанда, Сенегал, Судан, Танзанія та ін.

На розвиток інформаційної освіти африканських країн вагомий вплив мало їх колоніальне минуле, зокрема, багато країн-колишніх колоній Великої Британії успадкували типову англійську модель ступеневої підготовки бібліотечних фахівців, тоді як із шістнадцяти франкомовних країн Африки десять ще й досі не мають університетських підрозділів, що спеціалізуються на підготовці бібліотечно-інформаційних кадрів, навчаючи працівників бібліотек через курси національних

бібліотечних асоціацій або через систему дистанційної освіти інших держав. Такими країнами є: Буркіна-Фасо, Бурунді, Заір, Камерун, Кот-д'Івуар, Мадагаскар, Малі, Того, Центральнаафриканська Республіка та Чад. Наслідком слабого фінансування розвитку вищої освіти більшості слаборозвинутих африканських країн є поширення в цих країнах курсової, вечірньої або дистанційної бібліотечної освіти.

Головними чинниками повільного розвитку ступеневої бібліотечно-інформаційної освіти в африканських країнах є недостатня кількість науково-педагогічних кадрів, які б забезпечили високі темпи продукування магістрів і докторів філософії в галузі бібліотекознавства та інформаційних наук; недооцінка урядовими структурами африканських країн ролі якісної підготовки кваліфікованих інформаційних фахівців і, як наслідок, щорічне скорочення кількості бюджетних місць зі спеціальності «Бібліотекознавство та інформаційні науки»; слабка організаційно-методична й техніко-технологічна інфраструктура забезпеченості освітнього процесу (недостатня кількість комп'ютерних місць, мала потужність інтернету), що не сприяє формуванню цифрових компетентностей майбутніх бібліотекарів, документознавців, архівістів; відсутність моніторингу якості освітніх програм з боку національних бібліотечних асоціацій, слабкі зв'язки з роботодавцями як головними стейкхолдерами щодо модернізації освітнього контенту підготовки інформаційних фахівців на вимогу ринку праці.

Серед основних напрямів модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти в африканських країнах, що швидко розвиваються, варто зазначити баторівневність, цифровізацію, мультипредметність як умову орієнтації змісту освіти на потреби ринку. Україні варто врахувати кращий досвід окремих африканських країн щодо темпів і векторів оновлення змісту освітніх програм підготовки сучасних інформаційних фахівців, а також зважати на дію чинників, які гальмують ефективний розвиток національних систем вищої бібліотечно-інформаційної освіти у світі.

Список використаних джерел

1. Burnett P. Challenges and problems of Library and Information Science Education in Selected African countries, 2013. URL: <https://docplayer.net/11382061-Challenges-and-problems-of-library-and-information-science-education-in-selected-african-countries.html> (дата звернення: 20.06.2022).
2. Department of library and information research of University of Nairobi. Kenya. URL: <https://dlis.uonbi.ac.ke/faqs/message-hod> (дата звернення: 10.06.2022).
3. Department of Information Studies of the University of DAR-ES-SALAMA. Tanzania. URL: <https://www.udsm.ac.tz/web/index.php/colleges/coss/information-studies> (дата звернення: 22.06.2022).
4. East African School of Library and Information Sciences: Official Site. URL: <http://easlis.mak.ac.ug/> (дата звернення: 02.06.2022).
5. Educational program of the Bachelor of Library and Information Sciences / EASLIS. URL: <http://easlis.mak.ac.ug/course/bachelors-of-library-and-information-science> (дата звернення: 02.07.2022).
6. Educational program of the Master of Science in the field of information management / EASLIS. URL: <http://easlis.mak.ac.ug/course/masters-of-science-in-information-science/> (дата звернення: 12.06.2022).

7. Educational program of Doctor of Philosophy in Information Sciences / EASLIS. URL: <http://easlis.mak.ac.ug/course/phd-in-information-science> (дата звернення: 17.06.2022).
8. Kavulya J. M. Libraries and Informatics (LIS) Training in Kenya. *Library Review*. 2007. № 56 (3). Pp. 208–223.
9. Mammo-Demise W. Renaissance or existence of LIS education in Ethiopia: curriculum, employers' expectations and professional dreams. *International Information & Library Review*. 2007. № 39. Pp. 145–157.
10. Minishi-Majanja M., Ocholla D. N. Review LIS education and training in East, Central and South African Region: Challenges and Opportunities. *Materials Network of library and information schools of Eastern, Central and South Africa (LISNET-ECSA) Workshop*. Kampala, Uganda, July 2004. Pp. 53–70.
11. Namibia Vision 2030. URL: <http://www.vision2030.go.ke/index.php/vision> (дата звернення: 20.07.2022).
12. Ocholla D. N., Bothma T. Trends, Challenges and LIS education and training opportunities in Eastern and South Africa, 2006. URL: [http://mg.csufresno.edu/papers/forum 2/Ocholla Bothma.pdf](http://mg.csufresno.edu/papers/forum%20Ocholla%20Bothma.pdf) (дата звернення: 19.06.2022).
13. Okello-Obura I. M. N. Kigongo-Bukenya Library and Information Science Education and Training in Uganda: Trends, Challenges, and the Way Forward. *Hindawi Publishing Corporation Education Research International*. Vol. 2011. Art. ID 705372. 9 p. DOI:10.1155/2011/705372.
14. Okello-Obura Ch., Kigongon-Bukeniya I. M. Management and budgeting strategies for LIS programs: The Uganda Experience, *Library Review*. 2008. Vol. 57. № 7. Pp. 514–527.
15. World Guide to Library, Archive and Information Science Education : Third new and completely revised Edition / Edited by Axel Schniederjürge, 2017. KG Saur München, 561 p.
16. Zambia's Vision 2030 plan. URL: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/cpsi/unpan040333.pdf> (дата звернення: 07.06.2022).

References

1. Burnett, P. (2013). Challenges and problems of Library and Information Science Education in Selected African countries. Retrieved from: <https://docplayer.net/11382061-Challenges-and-problems-of-library-and-information-science-education-in-selected-african-countries.html> [in English].
2. Department of library and information research of University of Nairobi, Kenya. Retrieved from: <https://dlis.uonbi.ac.ke/faqs/message-hod> [in English].
3. Department of Information Studies of the University of DAR-ES-SALAMA. Tanzania. Retrieved from: <https://www.udsm.ac.tz/web/index.php/colleges/coss/information-studies> [in English].
4. East African School of Library and Information Sciences: Official Site. Retrieved from: <http://easlis.mak.ac.ug/> [in English].
5. Educational program of the Bachelor of Library and Information Sciences / EASLIS. Retrieved from: <http://easlis.mak.ac.ug/course/bachelors-of-library-and-information-science> [in English].
6. Educational program of the Master of Science in the field of information management / EASLIS. Retrieved from: <http://easlis.mak.ac.ug/course/masters-of-science-in-information-science/> [in English].
7. Educational program of Doctor of Philosophy in Information Sciences / EASLIS. Retrieved from: <http://easlis.mak.ac.ug/course/phd-in-information-science> [in English].
8. Kavulya, J. M. (2007). Libraries and Informatics (LIS) Training in Kenya. *Library Review*, 56(3), 208–223 [in English].
9. Mammo-Demise, W. (2007). Renaissance or existence of LIS education in Ethiopia: curriculum, employers' expectations and professional dreams. *International Information & Library Review*, 39, 145–157 [in English].
10. Minishi-Majanja, M., Ocholla, D. N. (2004). Review LIS education and training in East, Central and South African Region: Challenges and Opportunities. *Materials Network of library and information schools of Eastern, Central and South Africa (LISNET-ECSA) Workshop*. Kampala, Uganda, July, 53–70 [in English].
11. Namibia Vision 2030. Retrieved from: <http://www.vision2030.go.ke/index.php/vision> [in English].
12. Ocholla, D. N., Bothma, T. (2006). Trends, Challenges and LIS education and training opportunities in Eastern and South Africa. Retrieved from: [http://mg.csufresno.edu/papers/forum 2/Ocholla Bothma.pdf](http://mg.csufresno.edu/papers/forum%20Ocholla%20Bothma.pdf) [in English].
13. Okello-Obura, I. M. (2011). N. Kigongo-Bukenya Library and Information Science Education and Training in Uganda: Trends, Challenges, and the Way Forward. *Hindawi Publishing Corporation Education Research International*, ID 705372, 9. DOI: 10.1155/2011/705372 [in English].
14. Okello-Obura, Ch., Kigongon-Bukeniya, I. M. (2008). Management and budgeting strategies for LIS programs: The Uganda Experience, *Library Review*, 57, 7, 514–527 [in English].
15. Schniederjürge Axel (ed.). (2017). *World Guide to Library, Archive and Information Science Education: Third new and completely revised Edition*. Saur München, 561 [in English].
16. Zambia's Vision 2030 plan. Retrieved from: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/cpsi/unpan040333.pdf> [in English].

Стаття надійшла до редакції 08.07.2022
Отримано після доопрацювання 08.08.2022
Прийнято до друку 15.08.2022